

Дубравська Н.М.,
к.психол.н., доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
Швецова Г., студентка 2 курсу ННІ педагогіки

Дидактична гра як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів

Усім нам відоме твердження про те, що у дитинстві кожна дитина – творець, тобто художник, поет, фантазер і винахідник. Діти у своїй більшості – це творчі істоти, що живуть у світі образів, почуттів і переживань, вирізняються безпосередністю сприймання, інтересом до всього нового і нестандартного, потягом до відображення та перетворення навколишньої дійсності. Цікавим є той факт, що ці ж характеристики притаманні талановитим та геніальним людям, які зробили свої відкриття завдячуючи не стільки розвиненому логічному мисленню, скільки кольоровій уяві, креативному оригінальному мисленню, багатому внутрішньому світу, інтересу до незвіданого (Л. да Вінчі, І. Ньютон, А.Ейнштейн, А.Камю, Ч.Дарвін та ін.). Саме вони стали рушіями прогресу, «першопрохідцями», «бунтарями», «революціонерами» в галузі мистецтва та науки і саме завдяки своїм якостям, здібностям змінили хід історії всього людства. Отже, розвиток творчих здібностей молодших школярів – важливе завдання початкової школи, від реалізації якого залежить культурний, економічний поступ нашої країни.

Великі можливості щодо організації творчого розвитку молодших школярів має дидактична гра. Дидактична гра – творчий засіб навчання, виховання і розвитку здібностей, що спрямовані на розвиток спостережливості, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, сенсорної орієнтації, кмітливості і винахідливості, а тому їх можна використовувати під час викладання будь-якого предмета у початковій школі.

Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання, вбачає в них можливість ефективної взаємодії педагогів і учнів, продуктивної форми їх спілкування з властивими їм елементами безпосередності й невимушеної зацікавленості. Дидакти високо оцінюють дидактичну гру та її роль в системі навчання: "Дидактичні ігри, ігрові завдання та прийоми дозволяють підвищити сприйнятливість дітей, урізноманітнити навчальну діяльність дитини, приносять цікавість, розвивають дитячу творчість" [1, с.12] . Отже, у терміні "дидактична гра" наголошується на її педагогічній спрямованості, відображається багатогранність її застосування з урахуванням дидактичної мети заняття і рівня підготовленості учнів.

Організація і керівництво дидактичними іграми передбачає роботу вчителя щодо підготовки до гри, проведення її, аналізу гри та її результатів. Готуючись до проведення дидактичних ігор, вчитель повинен дібрати її відповідно до програмних вимог виховання і навчання дітей певної вікової групи; визначити оптимальний час її проведення; підготувати необхідний дидактичний матеріал; вивчити й осмислити гру; продумати методи і прийоми керівництва нею; збагатити дітей знаннями й уявленнями, необхідними для розв'язання ігрового завдання.

Ознайомленню дітей зі змістом дидактичної гри сприяють демонстрування предметів, ілюстрацій, короткі бесіди, під час яких уточнюються їхні знання й уявлення. Розкриваючи хід і правила гри, вчитель повинен налаштувати дітей на дотримання її правил, спільно з ними з'ясувати найраціональніші способи досягнення передбачуваного результату. Безпосередня його участь залежить від віку, рівня підготовки дітей, складності дидактичного завдання, ігрових правил. Головне при цьому для педагога — спрямувати дії гравців порадою, запитанням, нагадуванням [3, с.5].

При ознайомленні з новою дидактичною грою дітей молодшого шкільного віку вчитель враховує їхній досвід, актуальні для них навчально-виховні завдання. Здебільшого він пояснює кілька суттєвих правил, а решту

правил і окремих ігрових дій уточнює під час гри. Під час підведення підсумків гри важливо, щоб вчитель правильно і справедливо оцінив дотримання дітьми встановлених правил. Об'єктивна, обов'язково доброзичлива оцінка є необхідною умовою ефективності дидактичних ігор як методу формування пізнавальної, рухової, комунікативної активності школяра, виховання моральної поведінки та розвитку творчих здібностей.

Аналіз гри передбачає з'ясування ефективності її підготовки і проведення, індивідуальних особливостей дітей, збагачення майбутніх ігрових задумів новим матеріалом.

Цілком доречною й ефективною є самостійна участь учнів у дидактичних іграх. Важливо тільки, щоб завдання і правила були доступними для дітей. Спочатку дітей доцільно залучати до простих ігор. Здебільшого такі ігри мають прості правила, у них може брати участь будь-яка кількість дітей, легко можуть включитися всі бажаючі. Під час ознайомлення з грою вчитель повинен розглянути всі ігрові елементи, уточнити назви предметів, правила, порядок гри. Пропонуючи нову гру (того самого типу, але іншого змісту), слід спиратися на набуті знання і вміння дітей. Це скорочує час ознайомлення з грою, сприяє засвоєнню правил, привчає до раціональних способів вивчення нової гри. Поступово діти запам'ятовуватимуть і усвідомлюватимуть умови освоєння будь-якої нової гри. Такими умовами є знання її змісту і обладнання, ігрових завдань і дій, правил, порядку дій гравців.

Педагог повинен продумано добирати ігри, враховуючи зміст виховної роботи в групі на конкретний період, інтерес дітей до ігор, їхнє особисте прагнення до взаємодії, створювати ігровий настрій, замінювати окремі ігри новими, урізноманітнювати ігрові дії тощо.

Результати наших спостережень за виконанням дітьми ігор, бесіди з ними, дозволили зробити висновок, що дидактичні ігри ефективно впливають на розвиток всіх компонентів творчих здібностей молодших школярів (мотиваційної, креативної, комунікативної та ін. складових), у дітей

підвищується інтерес до діяльності, проявляється свобода у створенні творчого продукту праці. Це підтверджує, що система дидактичних ігор, яка має бути розроблена на міжпредметному рівні, містить значний потенціал для розвитку творчих здібностей молодших школярів, сприяє поступовому становленню дитини як творчої особистості, яка здатна успішно реалізувати свій потенціал у житті.

Отже, творча особистість має нестандартне самостійне мислення, багатий духовний світ, уміє пізнавати, бачити навколишнє середовище, створює щось нове, оригінальне, неповторне. Для того, щоб допомогти становленню такої особистості в умовах загальноосвітнього навчального закладу, необхідно створити належні педагогічні передумови для розкриття індивідуальних особливостей кожного учня, задоволення пізнавальних потреб, стимулювання мотивації творчості, використовувати особистісно зорієнтований підхід, підтримку творчих зусиль учнів. Значні можливості у цьому процесі відіграють дидактичні ігри за умов належної їх організації.

Дидактичні ігри з розвитку творчих здібностей надають широкі можливості для вільного спілкування вчителя з учнями, атмосфери творчого пошуку, коли і вчитель, і учні здобувають істину. Важливо стати інтегратором думки дітей, своєчасно вносити певні поправки, пропозиції, не обмежувати учнів у судженнях, вільному висловлюванні своїх думок.

Список використаної літератури

1. Сисоєва С.О. Творчий розвиток особистості: сутність, специфіка / Творчість у контексті розвитку людини: Матеріали міжнародної наукової конференції: Частина 2. – К., 2003. – 48 с.

2. Воронюк І. В. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів/ Автореф дис. канд. психолог. наук - спец.19.00.07 - педагогічна та вікова психологія. – К.: Нац. пед.ун-т ім.М. П Драгоманова, 2003. – 20 с.

3. Рогозіна В. Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів // Мистецтво та освіта. – 1997. – № 2. – С. 5-9.

4. Щербань П. Дидактичні ігри в навчальному процесі // Початкова школа. – 1997. – № 9. – С. 18.

5. Нікітін Б.П. Сходінки творчості або розвиваючі ігри. – К.: Рад. школа, 1991. – 145 с.

6. Матюшкин А.М. Концепция творческой одаренности // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29-33.